

Висновки. В процесі розробки виховної методики було створено організаційно-педагогічну модель виховання моральних якостей учнів училищ фізичної культури (рис. 3).

Література:

1. Бабанский Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований / Ю.К. Бабанский. – М.: Педагогика, 1982. – 192 с.
2. Белозерцев Е.К. Высшая педагогическая школа и системе непрерывного образования : дисс. ... докт. пед. наук : [в форме науч. доклада] / Е.К. Белозерцев – Л. : ЛГПИ, 1990. – 490 с.
3. Булатова М.М. Олімпійська освіта: [м етод. рекомендації] / М.М. Булатова. – К. : Олімпійська література, 2002. – 37 с.
4. Волков Л.В. Молодший шкільний вік: виховна спрямованість занять фізичною культурою і спортом : [навч. посібник] / Л.В. Волков, В. Голуб, П. Коханець. – К.: Освіта України. – 2008. – 120 с.
5. Волков Л.В. Спортивна підготовка молодших школярів / Л.В. Волков. – К. : Освіта України, 2010. – 388 с.
6. Герасина Л.Н. Современная высшая школа в условиях реформирования образования / Л.Н. Герасина. – Харьков, 1993. – 246 с.
7. Гречанина О.В. Главное – видеть и поощрять любой успех ребенка / О.В. Гречанина // Физкультурное образование Сибири : [сб. науч. трудов]. – Красноярск, 2002. – №2. – С. 19 – 22.
8. Енциклопедія Олімпійського спорту України / за ред. В. М. Платонова. — К. : «Олімпійська література», 2005. – 386 с.
9. Козырева О.В. Современный олимпийский спорт и спорт для всех / О.В. Козырева // VII Международ. науч. конгресс «Современный олимпийский спорт» : [сб. статей]. – М. : СпортАкадемПрес, 2003. – Т. 1. – С. 6 – 17.
10. Курило С.И. Международный спорт с позиций гуманистической теории спорта / С.И. Курило // Гуманистическая теория и практика спорта : [сб. науч. статей]. – М. : РГАФК, 1999. – № 2. – С. 148 – 235.
11. Смирнова Е.С. Формирование модели деятельности специалиста с высшим образованием / Е.С. Смирнова. – Томск : Изд-во Томск, 1984. – 198 с.

The traditional going is in-process analysed near the problems of moral education in sport. The comparative analysis of the traditional and innovative going is conducted near educator work in sport. Grounded and innovative approach is reproduced in creation of model of education of moral qualities of students of schools of physical culture.

УДК 377.5
ББК 74.56

О.Н. Якимович
м. Львів, Україна

КРИТЕРІЙ РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Знання об'єктивних залежностей, принципів і закономірностей розвитку соціальної й економічної сфери неодмінно потрібне сучасному фахівцю будь-якої галузі. Від його компетентності, діловитості й активності залежить розв'язання професійних проблем. Сучасний стан підготовки кваліфікованих робітників характеризується низкою особливостей, серед яких найважливішою є необхідність формування цілісної, взаємоузгодженої системи професійних знань та умінь. Належного високого рівня професійної освіти неможливо забезпечити якщо учні не розуміють значущості соціально-економічних знань для освоєння професії. Часто учні не бачать навіть посередніх зв'язків між соціально-економічними знаннями та перспективами їх використання для професійного удосконалення. При цьому засвоєння, доповнення та конкретизація соціально-економічних знань (як в процесі навчання, так і в безпосередній професійній діяльності), мають у свідомості учнів чітко визначену адресу. Мета соціально-економічного виховання та освіти полягає у забезпеченні гармонійного розвитку особистості учня, у формуванні системи економічних знань, високому рівні професійної підготовки та реалізації на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу особистості. Сучасний інтелектуальний

розвиток суспільства спонукає до перебудови системи економічної підготовки та врахування інтересів учнів, їх мислення, яке розвивається у процесі освоєння навчальних предметів.

Метою статті є визначення компонентів, критеріїв та рівнів сформованості соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів, які необхідні для оцінювання готовності випускників до професійної діяльності.

Нині досліджено ряд проблем у галузі вивчення соціально-економічних знань (М. Вачевський, В. Лагутін, Л.Новікова); особливості професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування (М. Агапова, Н. Вінник, М. Войнаренко), методики викладання економічних дисциплін (О. Аксьонова, Г. Ковальчук). Щодо різних аспектів соціально-економічних знань є напрацювання в галузі економічних наук (Н. Голікова, В. Кушерець, Я. Радченко, Л. Хмелевська), філософії (Е. Герасимова, В. Петрушенко, С. Чмихун, І. Долгоненко, А. Прокопенко), соціології (І. Городняк, О. Каревіна, В. Ніколаєнко, М. Наумова, Т.Петрушина) та психології (С.Герасіна, І. Матійків, Н. Пасічник). Дослідження останніх років стосувалися в основному питань формування економічних знань (Л. Новікова, П. Бойчук, В. Загрівий, В. Зайчук, Л. Чеботарьова), соціально-економічної культури майбутніх фахівців (А. Дзундза, Т. Єфременко).

Упродовж останніх років завданнями наукових досліджень у галузі педагогіки та психології все частіше стає визначення компонентів, критеріїв та рівнів сформованості економічних понять, ефективності професійно-економічної підготовки, економічної та конфліктологічної компетенції тощо.

Ефективність тієї чи іншої системи знань визначається не лише ступенем впливу на розвиток окремих професійно значущих якостей, а й за інтегральними показниками, які характеризують в цілому рівень особистісного розвитку. Це, зокрема, й такі показники як творча інтеграція в професійній діяльності, успішність навчання, професійно-особистісна стійкість, задоволення вибором професії.

Готовність випускників професійно-технічних навчальних закладів до професійної діяльності – це інтегральне утворення особистості, цілісність якого забезпечують взаємопов'язані компоненти – мотиваційний, цільовий, інформаційний, операційний, оцінний, коректуючий, - змодельовані за вектором «мотив-ціль» [4, с. 365]. Разом з тим сформованість соціально-економічних знань визначається відповідними критеріями. Критерій характеризується як засіб, за допомогою якого вимірюються або вибираються альтернативи. Критерій надає можливість виявити відносно досягнення даної альтернативи (варіанту) в порівнянні з іншими, є зразком, що дозволяє зробити висновок про відносну значущість здійсненого вибору. Він служить для перевірки реалізації мети і для оцінки ступеня цієї реалізації. Виступаючи в ролі мірила, норми, критерій служить ідеальним зразком, виражає вищий, самий довершений рівень явища, що вивчається. Порівнюючи з ним реальні явища, можна встановити ступінь їх відповідності, наближення до норми, ідеалу.

В якості критерію у педагогіці розуміють ознаку, на основі якої здійснюється оцінка, відокремлення, означення чи класифікація стану розвитку особистості, її якісних характеристик. Педагогічний критерій обов'язково характеризується факторами соціального та професійного середовища, які зумовлюють вплив на формування професійної компетентності учнів. Отже, критерій – це суттєва ознака явища або процесу, на основі якої дослідники в змозі відокремити рівень знань учнів експериментальних та контрольних груп. При цьому під ознакою розуміють зовнішній прояв, за якими її можна впізнати, визначити або описати. Критерії – це якості, властивості, ознаки об'єкта, що вивчається, які дають можливість зробити висновки про стан і рівень його сформованості та розвитку. Показники – це кількісні та якісні характеристики сформованості кожної якості, властивості, ознаки об'єкту, котрий вивчається, тобто міра (ступінь) сформованості того чи іншого критерію. Показник є конкретний вимірник критерію, він робить його доступним для спостереження і вимірювання, доводить до ступеня емпіричного обхвату. Ця конкретність робить його більш

окремим відносно критерію, а з цього виходить, що один і той самий критерій може мати декілька показників. Вимірювання і облік здійснюються вибором вимірювальної шкали для кожного показника. В цілях статистичної обробки даних по кожному показнику визначається параметр залежно від характеру змінної величини.

О. Шпак зазначає, що зміст економічної освіти багатокомпонентний, і головним компонентом є економічні поняття. Ним встановлено п'ять рівнів сформованості в учнів економічних понять: 1) не усвідомлює поняття, вказує на його випадкові, несуттєві ознаки; 2) певною мірою усвідомлює поняття, вказує деякі його суттєві ознаки, водночас він виокремлює також і несуттєві ознаки, надаючи їм такого значення, що й суттєвим. Тому багато формулювань понять неточні; 3) усвідомлює поняття, вміє виділяти суттєві його ознаки, але робить це, головним чином, формально; 4) свідомо засвоїв поняття, дає йому чітке визначення, але має деякі труднощі, пов'язані з оперуванням ним; 5) досконало засвоїв поняття. Рівні сформованості економічних понять, умінь і навичок оцінюються за такими показниками: рівень узагальнення в процесі оперування навчальним матеріалом; ступінь виявлення суттєвих ознак в економічних поняттях, законах чи закономірностях; усвідомлене оперування поняттями, уміннями і навичками; прояв професійно значимих особистісних якостей у процесі оперування поняттями, уміннями і навичками; прояв організаційних і технологічних умінь і навичок [10, с. 18].

О. Падалка у своєму дослідженні визначив й обґрунтував критерії та показники ефективності професійно-економічної підготовки. Ним виокремлено критерій системності знань і вмінь. Крім того критеріями формування у студентів готовності до творчої праці є: цілеспрямованість, ініціативність, економічне мислення, вияв творчих здібностей [6, с. 21].

У дослідженні К. Тушко конкретизовано такі критерії: когнітивний – базова компетентність, що стосується основних загальноекономічних знань, умінь і навичок; інформаційно-операційний – передбачає вміння оперувати простими економічними показниками; соціально-політичний – вміння реально оцінювати вплив економічної поведінки підпорядкованого прикордонного відділу/відділення на суспільні процеси; комунікативний – поінформованість щодо міжнародних економічних процесів; особистісний – бажання отримати самостійно економічну інформацію та рівні сформованості економічної компетентності фахівців (високий, достатній, середній, початковий) [8, с. 16].

У роботі Т. Дрожжиної уточнено основні критерії, кількісні й якісні показники, які відображали зміни в готовності учнів до здійснення діяльності із регулювання конфліктів, а саме: сформованість позитивної мотивації набуття конфліктологічної компетенції (стійкого інтересу до питань конфліктів, ставлення до конфлікту як природного явища соціальної взаємодії), особистісних якостей (адекватності самооцінки, саморегуляції емоційних виявів, здатності до рефлексії своєї поведінки й діяльності), певних форм поведінки в конфлікті (суперництво, уникання, пристосовництво, компроміс, співробітництво), конфліктологічних знань і конфліктологічних умінь – діагностичних (правильного аналізу конфліктної ситуації, чіткого визначення вихідних параметрів конфлікту, його причин, сторін, їхніх мотивів, прагнень), комунікативних (сприйняття особливостей та емоційного стану співбесідника, вмінь ведення діалогічного мовлення, незастосування конфліктогенів спілкування), регулятивних (здатності самостійно застосовувати ефективні методи запобігання і розв'язання конфлікту). Залежно від прояву сукупності визначених показників конфліктологічна компетенція учнів диференціювалася на таких рівнях: високому, достатньому, низькому [1, с. 19].

Н. Мараховська уточнила критерії та показники сформованості лідерських якостей: мотиваційний (прагнення стати лідером), когнітивний (характер засвоєння знань про лідерство); операційний (лідерські вміння: організаторські, комунікативні, перцептивні, прогностичні, креативні, саморегуляції), контрольно-корегувальний (забезпечує збереження

стійкої лідерської позиції, яка відбивається в самовираженні лідерських якостей, подоланні перешкод, що заважають самореалізації в лідерстві) [3, с. 15].

На основі теоретичного аналізу і враховуючи мету дослідження, ми обзрунтуємо критерії, показники та рівні сформованості соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування. Сформованість соціально-економічних знань учнів зумовлена такими компонентами як: цільовий, мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, результативно-коригуючий. Ці компоненти визначають відповідні етапи формування соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування. Під час експериментального дослідження формування соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування ми враховували як предметний так і особистісний результати. До особистісного результату ми відносимо: рівень професійного самовизначення учнів, мотивацію або інтерес учнів, рівень сформованості соціально-економічної поведінки учнів. До предметного результату ми відносимо успішність з соціально-економічних дисциплін та якість засвоєння знань учнями.

Ступінь реалізації мети є мірою ефективності формування соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування. *Цільовий компонент* породжений переходом мотиву в ціль. На вищих сходинках розвитку мотивів, завдяки осмисленню мотив перетворюється у ціль [2]. Кожна конкретна ціль формує підцілі, що спрямовані на досягнення цілі. Всі вони виконують функцію конструювання конкретних дій, які забезпечують досягнення образу усвідомленого результату діяльності. [5]. Мета (загальна ціль) полягає у формуванні такої системи соціально-економічних знань учнів, яка враховує як загальні цілі професійної підготовки у будь-якому професійно-технічному навчальному закладі, так і специфічні, зумовлені особливостями сфери обслуговування. Мета є початковим компонентом і формує загальне уявлення про кінцевий результат знань. Реалізація цільового компоненту формування соціально-економічних знань спрямовується на суспільний, особистісний та професійний розвиток учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування. Найбільш важливими критеріями цільового компонента є вибір відповідних методів, засобів, способів для досягнення поставленої мети. Ми визначаємо його як критерій *ефективності* формування соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування. Показниками цього критерію на особистісному рівні є рівень професійного самовизначення учнів, а на предметному – системність та узагальненість соціально-економічних знань учнів.

Мотиваційний компонент включає показники рівня сформованості духовних, морально-етичних, матеріальних, пізнавальних потреб та інтересів, а також вольових якостей і спрямованості на творчість. Він забезпечує включеність особи у професійну діяльність. Усвідомлена діяльність гарантує єдність мотивів результативного і процесуального характеру [5]. Мотиваційний компонент репрезентує позитивне ставлення майбутніх фахівців сфери обслуговування до професійної діяльності, усвідомлення ними суспільно-економічної значущості цієї діяльності, проявляючись у задоволеності професією та прагненні до самоосвіти. Згідно з педагогічною теорією, під мотивацією розуміють застосування різних способів і засобів формування в учнів позитивних мотивів і через них позитивного ставлення до навчання. Інтерес викликаний внутрішніми імпульсами, які спонукають людину до активної пізнавальної діяльності, спрямованої на засвоєння та успішне застосування знань, навичок і вмінь. Рушійна сила освітнього процесу – інтерес (мотивація) – забезпечує увагу до змісту освіти і способів її набування. У процесі освіти відбувається поєднання особистого досвіду зростаючої людини з соціальним досвідом, відображеним і закріпленим в наукових поняттях, що конкретизуються та збагачуються змістом. Інший компонент цього процесу – рефлексія – необхідний для подолання особистістю інертності

спочатку чуттєвого сприйняття, уявлень, а потім суджень і, нарешті, самих методів пізнання процесу мислення [9, с. 15].

Результативне особистісне ставлення учнів до здобутих соціально-економічних знань та можливості їх застосування у майбутній професійній діяльності, повсякденному житті відображає розуміння цілей і завдань навчального процесу. Задоволення від отриманої інформації визначається зацікавленим ставленням учнів до навчального процесу. Застосування теоретичних знань у практичній діяльності передбачає засвоєння провідних соціально-економічних ідей, понять, фактів, важливих, щодо майбутньої професійної діяльності стимулює мотивацію до учіння. Критеріями сформованості мотиваційного компонента є: орієнтація на інтереси професійної діяльності, її кінцеві результати; орієнтація на себе, прагнення до реалізації власних можливостей, здібностей, особистісних якостей; ступінь активності і самостійності під час навчання. Про сформованість цього компонента свідчить спрямованість мотивації учнів на оволодіння соціально-економічними знаннями. Показниками означеного критерію є позитивно-активне ставлення та інтерес учнів до соціально-економічних знань, задоволення від отриманої інформації, що проявляється в усвідомленості цих знань. Ми визначаємо його як критерій *мотивації* формування соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування. Показниками цього критерію є усвідомленість знань та інтерес учнів до їх освоєння.

В межах *змістового компоненту* здійснювалося формування його важливої складової - уміння учнів засвоювати і опрацьовувати навчальну інформацію. Основні критерії сформованості змістового компонента: уміння структурувати і систематизувати зміст навчального матеріалу; уміння виділяти елементи знань, що мають професійну або особистісну спрямованість; уміння знаходити у змісті навчального матеріалу суперечності і моделювати їх подолання. Змістовий компонент відображає наявний рівень соціально-економічних знань. Показниками теоретичної підготовленості виступили повнота знань і доцільність дій із освоєння соціально-економічних знань учнів під час навчання. Ми визначаємо його як критерій *успішності* формування соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування, який відображає рівень засвоєння знань в процесі навчання. Показниками цього критерію є повнота знань та успішність учнів з соціально-економічних дисциплін.

Операційно-діяльнісний компонент формування соціально-економічних знань передбачає практичну реалізацію прийнятої особистістю програми дій, розгортання конкретних способів їх виконання. При цьому учень самостійно створює умови для найповнішого прояву своїх можливостей і здібностей. Тому розглядаючи знання як продукт пізнавальної діяльності, не слід протиставляти їх умінням і навичкам: «знання повинні не протиставлятися умінням і навичкам, які являють собою дію з певними властивостями, а розглядатися як їхня складова» [7, с. 42]. Операційно-діяльнісний компонент забезпечує можливість використання майбутніми фахівцями сфери обслуговування соціально-економічних знань на практиці. Критеріями процесуального компонента є сформованість уміння комплексно обґрунтовувати і оцінювати прийняте рішення під час виконання завдань, використовувати набуті соціально-економічні знання. Цей компонент передбачає використання і таких критеріїв, як ініціативність, організованість, самодисципліна, самоконтроль, самостійність, активність, продуктивність. Ми визначаємо його як критерій *якості* формування соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування, який відображає рівень використання цих знань у процесі навчання. Показниками цього критерію є якість соціально-економічної поведінки та оперативність знань.

Результативний компонент відображає не тільки рівень оволодіння учнями соціально-економічними знаннями, але й тенденцію щодо розвитку пізнавальних умінь. Цей компонент дозволяє майбутньому фахівцю здобувати нову інформацію в залежності від потреб своєї

діяльності. Важливими критеріями результативного компонента готовність учнів до самонавчання та освоєння нових рівнів соціально-економічних знань. Цей компонент виділяється у зв'язку з тим, що швидка зміна умов діяльності викликає необхідність оновлення соціально-економічних знань. Коректування компонентів у структурі знань, що відповідає новим умовам, є функцією даного компонента [4, с. 365]. Критерій сформованості цього компонента вимагає регулярного перегляду та оновлення змісту соціально-економічних знань, які пропонуються учням професійно-технічних закладів сфери обслуговування. Ми визначаємо його як критерій *результативності* формування соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування, що відображає уміння пошуку необхідних знань та їх використання у майбутній професійній діяльності. Показниками цього критерію є рівень саморозвитку учнів та ґрунтовність соціально-економічних знань.

Сукупність означених критеріїв, їх показників слугують вихідними моментами при виділенні рівнів знань. Комплексне врахування показників сформованості цільового, мотиваційного, змістового, процесуального і результативно-коригувального компонентів дало можливість визначити рівні сформованості соціально-економічних знань учнів.

Ми виділяємо три рівні сформованості соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування репродуктивний, продуктивний, пошуковий.

Репродуктивний (достатній) рівень. Інтереси учнів переважно чітко невизначені, неглибокі і є ситуативними і нестійкими, часто сформовані поза навчальним процесом. Здебільшого учні характеризуються байдужим ставленням до соціально-економічних знань, характерними є односторонні, лише практичні інтереси до знань. Не заглиблюючись у причинно-наслідкові зв'язки, в учнів є сформованими лише поверхневі знання, низький рівень системності та узагальненості знань. Ці учні виділяють несуттєві, нехарактерні ознаки і найочевидніші взаємозв'язки, мають низьку загальну мотивацію, тому й не відзначаються пізнавальною активністю та самостійністю. У них проявляється недосконале аналітичне мислення; при вирішенні завдань переважають стереотипні в підході їх дії неусвідомлені, виконуються за інтуїцією, носять шаблонний характер; не виявляють особливого інтересу до соціально-економічних знань. Здебільшого успішність задовільна.

Продуктивний рівень (середній) – визначається у здатності швидко визначати суттєві і характерні особливості соціально-економічних знань, у більшості випадків усвідомлювати їхні взаємозв'язки з професійною діяльністю, вибір якої також є достатньо свідомим. Вони можуть виявляти у соціально-економічних явищах прості закономірності. Учні, що мають такий рівень, здатні застосовувати отримані знання про взаємозв'язки оточуючого світу до аналізу конкретних ситуацій. Ці учні мають середній рівень мотивації навчання та самостійності. Якість знань цих учнів хороша, на належному рівні ґрунтовність та повнота знань. Учні, з продуктивним рівнем соціально-економічних знань ніколи не бувають неуважними, мають переважно добрі оцінки і характеризуються позитивним емоційним ставленням до процесу пізнання та до предмету.

Пошуково-творчий рівень (високий) навчально-пізнавальної діяльності характеризується сформованістю в учнів розуміння структури соціально-економічних знань, домінуючу роль в якій відіграє орієнтація на успішність майбутньої професійної діяльності. Прийоми мислення, які забезпечують якість знань, є творчими. Їх знання мають ознаки системності та ґрунтовності. Учні адекватно усвідомлюють рівень знань і свої інтелектуальні можливості, розуміють важливість набутих способів освоєння знань. Вони характеризуються високим рівнем професійного самовизначення та мотивації навчання. Виробляється відповідний стиль освоєння знань: внутрішня потреба усвідомити місце і значення сприйнятих знань, потреба у пошуку нових знань, які необхідні для вирішення проблемної

ситуації. У цих учнів висока якість засвоєння знань. Це учні з високим рівнем самостійності та успішності.

Таким чином, на основі дослідження проблеми формування соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування впливає, що компоненти готовності учнів до професійної діяльності проєктуються на критерії їх сформованості. Показники сформованості цих знань є основою для визначення їх рівнів.

Отже, важливість визначення критеріїв та рівнів сформованості соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування та відповідних до них показників та ознак є однією з необхідних складових формувально-експериментального етапу дослідження.

Література:

1. Дрожжина Т.В. Педагогічні умови формування конфліктологічної компетенції учнів загальноосвітнього навчального закладу: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Т.В. Дрожжина. — Луганськ, 2007. — 20 с.
2. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / Александр Николаевич Леонтьев. — М. : Политиздат, 1977. — 304 с.
3. Мараховська Н. В. Педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх учителів у процесі навчання дисциплін гуманітарного циклу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н.В. Мараховська. — Харків, 2009. — 22 с.
4. Мойсеюк Н. Є. Готовність до професійної діяльності: суть і шляхи формування / Н. Є. Мойсеюк // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. — Випуск 12 / редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. — К. ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2006. — С. 364—368.
5. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. / Нелля Євтихівна Мойсеюк. — 5-е видання, доп. — К. : БАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2007. — 608 с.
6. Падалка О. С. Професійно-економічна підготовка майбутніх учителів у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О.С. Падалка. — Київ, 2009. — 47 с.
7. Талызина Н. Ф. Управление процессом усвоения знаний. — М. : Изд-во МГУ, 1984. — 344 с.
8. Тушко К. Ю. Педагогічні умови формування економічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі фахової підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / К.Ю. Тушко. — Хмельницький, 2009. — 22 с.
9. Чернилевский Д. В. Дидактические технологии в высшей школе : учеб. пособие / Дмитрий Владимирович Чернилевский. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. — 437 с.
10. Шпак О.Т. Теорія та практика підготовки педагогічних кадрів до економічного виховання школярів в системі безперервної освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О.Т. Шпак. — К., 2001. — 39 с.

У статті виявлено особливості формування соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування. Уточнено компоненти готовності учнів до професійної діяльності. Визначено критерії, показники та рівні сформованості цих знань.

Ключові слова: соціально економічні знання, професійно-технічні навчальні заклади, компоненти, критерії, рівні, показники.

В статье показаны особенности формирования социально-экономических знаний учеников профессионально-технических заведений сферы обслуживания. Уточнены компоненты готовности учеников к профессиональной деятельности. Определены критерии, показатели и уровни сформированности этих знаний.

In the article is indicated the feature of forming of socio-economic knowledge of the students of the vocational schools of the service. Are specified components the readiness of students to professional activity. Are determined criteria, indexes and levels of forming this knowledge.